

Miten yritysten koronatuot onnistuivat?

Yritysneuvojille suunnatun kyselyn tulokset

Miten yritysten koronatuuet onnistuivat?

Yritysneuvojille suunnatun kyselyn tulokset

Sisällys

Alueesi korona-apu yrittäjälle -yhteistyö	3
Kyselyn tarkoitus.....	5
Kyselyn toteutus ja vastaajat.....	6
Keskeiset havainnot ja johtopäätökset	7
Kyselyn tulokset kysymyskohtaisesti.....	10

Tässä raportissa esitellään tulokset kyselystä, jonka tarkoituksena oli kartoittaa Alueesi Korona-apu yrittäjälle -verkostossa mukana olleiden yritysneuvojien näkemyksiä ja kokemuksia eri tukimuotojen ohjeistuksista, toimivuuksista ja niiden edelleen kehittämisen tarpeista.

Alueesi korona-apu yrittäjälle -yhteistyö

Suomen Yrittäjät, Suomen Elinkeino- ja Kehitysyhtiöt SEKES ja Suomen Uusyrityskeskukset ja Kuntaliitto tiivistivät yritysneuvontayhteistyötään ja viestintäänsä koronakriisin myötä. Yhteistyön myötä Alueesi korona-apu yrittäjälle -verkosto käynnistettiin yhteisellä sopimuksella sunnuntaina 15.3.2020 ja kanava avattiin torstaina 19.3.2020.

Kanavalla tarkoitetaan sitä, että erityisesti Suomen Elinkeino- ja Kehitysyhtiöt SEKES ry:n, Suomen Uusyrityskeskukset ry:n ja Suomen Yrittäjien aluejärjestöjen yritysneuvojen tiedot koottiin kuntakohtaisesti yrittäjien helposti löydettäväksi www.yrittajat.fi-sivustolle sekä www.uusyrityskeskus.fi -sivustolle. Kanavaa markkinoitiin suoraan yrittäjille kaikkein toimijoiden toimesta.

Yhteistyöverkoston liittyi myös kuntien elinkeinotoimijoita, henkilöitä ProAgriasta ja Metsäkeskuksesta. Yhteensä yritysneuvoja verkostossa toimii noin 600.

Keskeistä toiminnassa oli, että yhteistyön myötä yrittäjille tarjottiin maksutonta, osaavaa ja luottamuksellista neuvontaa eri avustus- ja tukimuotoihin liittyen koronan aiheuttamien vaurioiden vähentämiseksi. Neuvontatapahtumia verkoston kautta tehtiin kesäkuun 2020 loppuun mennessä yli 30 000. Työ on jatkunut syyskaudella 2020. Suomen Yrittäjien, Suomen Elinkeino- ja Kehitysyhtiöt SEKESin ja Suomen Uusyrityskeskukset ry:n muodostamaan yhteistyön koordinoitiryhmään on liittynyt mukaan myös Seutukaupunkien yritysverkostot.

Yritysneuvojen työn tueksi toteutettiin keväällä nopeasti seuraavat perustoimenpiteet:

1. Alue- ja kuntakohtainen kanava, josta yrittäjä löytää lähimmän neuvojan.
  - Koottiin tiedot käytettävissä olevista yritysneuvojista maakunta- ja kuntakohtaisesti.
  - Kanava, josta yrittäjät löysivät kuntakohtaisesti yritysneuvojan luotiin Suomen Yrittäjien sivustolle <https://www.yrittajat.fi/yrittajat/kaikki-koronasta-yrittajalle/a/usein-kysytyt-kysymykset-ja-neuvonta/alueellinen-neuvonta/alueesi-korona-apu-623428#>
  - <https://www.uusyrityskeskus.fi/yritysneuvonta/korona-apu/>, jossa botti auttaa löytämään yrittäjää lähinnä olevan yritysneuvojan

2. Korona-apu tietopankki

- Yritysneuvojille suunnattua ajantasaista tietoa ja linkkejä eri tukimuodoista ja esimerkiksi yrittäjien työttömyysturvan muutoksista koottiin <https://www.uusyrityskeskus.fi/tyokalupakki/yritysneuvojalle/>
- Suomen Yrittäjien yrittäjille suunnattu Kaikki koronasta-sivusto palveli yrittäjien lisäksi yritysneuvoja.

3. Huoneentaulu

- Huoneentaulu koottiin muistilistaksi yrittäjien kanssa käytävien keskustelujen pohjaksi.
- Lisäksi huoneentauluun kerättiin myös linkkejä yksityiskohtaisempaan tietoon.

4. Webinaarit

- Keskeinen osa yhteistyöverkoston toimintaan olivat yritysneuvojille järjestetyt webinaarit, joissa päivitettiin tilannekuvaa ja tuotiin esille eri tukimuotojen yksityiskohtia. Webinaareja on järjestetty kahdeksan, viimeisin elokuussa.
- Puhujina olivat mm. työ- ja elinkeinoministeri Mika Lintilä, TEM:n osastopäälliköt Marja-Riitta Pihlman, Ilona Lundström ja Antti Neimela, Kuntaliiton johtajat Juha Myllymäki ja Jarkko Huovinen, Business Finlandin johtajat Reijo Kangas ja Kari Komulainen, Suomen Yrittäjien työttömyyskassan johtaja Merja Jokinen, Ely-keskuksien henkilökuntaa, Suomen Yrittäjistä varatoimitusjohtaja Anssi Kujala sekä lukuisa joukko asiantuntijoita Uusyrityskeskuksista sekä elinkeino- ja kehitysyhtiöistä
- Webinaareissa kuultiin myös yritysneuvojen palautteita ja käytännön työssä heränneitä kysymyksiä.
- Webinaareissa oli osallistujia 170–410 henkilöä. Kaiken kaikkiaan webinaareihin osallistui 741 eri henkilöä.

5. Viestintä yrittäjille

- Alueesi korona-apu yrittäjälle -verkoston toimijat viestivät palveluista yrittäjille aktiivisesti eri kanavissa. Kukin toimija hyödynsi kaikkia käytettävissään olevia kanavia, tavoitteena oli saattaa maksuton apu kaikkien tietoon.
- Viestinnässä hyödynnettiin mediayhteyksiä, uutiskirjeitä, sosiaalisen median kanavia ja yhteistyötä sidosryhmien kanssa.

- Kehitysyhtiöt, Uusyrityskeskukset, yrittäjäjärjestön eri osat ja kunnat markkinoivat tehostetusti neuvontapalvelujaan alueen yrityksille ja käyttivät viestinnässään myös Alueesi korona-apu yrittäjälle -tunnusta.
- Palvelu oli laajasti esillä Suomen Yrittäjien eri uutiskirjeissä, www-sivustolla, fb-sivustolla ja medioissa.
- Viestinnän onnistumisen näkökulmasta oli ensiarvoisen tärkeää, että toimenpiteitä tehtiin sekä kansallisella että alueellisella ja paikallisella tasolla. Kevään kokemusten ja nettisivustojen perusteella voidaan todeta, että molempien tasojen viestintä oli yrittäjien tavoittamisessa välttämätöntä.

Verkoston työhön liittyi näiden perustoimenpiteiden lisäksi paljon muita toimenpiteitä. Kun poikkeusoloissa pyrittiin laajamittaisesti pikatilanteissa tarjoamaan yrittäjille luotettavaa tietoa, ratkaistavia kysymyksiä oli paljon. Pelkästään tietojen vaihto osoittautui hedelmälliseksi tilanteessa, jossa yrittäjillä oli tarve saada tietoa alati muuttuvista tukimuodoista.

Verkoston toiminnan ytimeksi muodostuikin koordinaatioryhmän yhteistyö, jonka avulla pystyttiin muodostamaan ajantasaista tilannekuvaa eri puolilta Suomea. Kyselyn mukaan yritysneuvojat kokivat webinaarit hyvin tärkeiksi, koska niissä sai tärkeää faktaa ja oikeaa tietoa. Myös erityisesti yritysneuvojen tarpeisiin koottua nettisivustoa pidettiin hyödyllisenä.

Neuvontaverkoston yhteistyötä on tarkoituksenaan kehittää ja tiivistää. Tavoitteena on nimenomaan tietojen välittäminen ja viestintä suurta yrityskenttää koskevista kysymyksistä. Tässä työssä ei pyritä keskittymään yksittäisen yrityksen spesifeihin ongelmiin vaan tarjoamaan laajan yrittäjäkentän tarvitsemää perustietoa sekä tukea ja yhteistyöalusta yrityspalvelutoimijoille ja yritysneuvojille.

Kyselyn tarkoitus

Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa Alueesi Korona-apu yrittäjälle -verkostossa mukana olleiden yritysneuvojen näkemyksiä ja kokemuksia eri tukimuotojen ohjeistuksista, toimivuuksista ja niiden edelleen kehittämisen tarpeista.

Kyselyn tarkoituksena oli myös kerätä vinkkejä mukana olleiden organisaatioiden keskinäisen yhteistyön kehittämiseen. Tavoitteena on kehittää pk-yrityksille suunnattu palvelukokonaisuus, joka auttaa yrittäjiä kohtaamaan koronaa vastaavat liiketoiminnan epäjatkuvuudet ja selviytymään niistä käytävissä olevien kehityspalveluiden ja tarjolla olevien tukimuotojen avulla.

Tarkoituksena on myös se, että kyselyn tuloksia hyödynnetään, kun virkamiehille, valmistelijoille ja poliittisille päättäjille kerrotaan yritysten tarpeista ja maksuttoman yritysneuvonnan roolista näiden tarpeiden tyydyttäjänä.

Kyselyn toteutus ja vastaajat

Kysely toteutettiin webropol-verkkokyselynä ajalla 3.9.–11.9.2020. Kyselyyn saatiin lyhyessä ajassa huomattava määrä, yhteensä 289 vastausta, joka on 39 prosenttia kohderyhmästä.

Pääkohderyhmänä oli 741 henkilöä, jotka osallistuivat kevään aikana pidettyihin webinaareihin. Lisäksi kyselyä jaettiin Suomen Elinkeino- ja Kehitysyhtiöt SEKES ry:n ja Suomen Uusyrityskeskukset ry:n verkostonsa yritysneuvojille lähettämässä uutiskirjeessä.

Kysely muodostui 18 kysymyksestä, joissa keskityttiin kokemuksiin yrityskimuodoista. Tulosten merkityksellisyyttä tukee se, että mukana olleet yritysneuvojat palvelivat yhteensä tuhansia yrittäjiä koronakriisin aikana.

Vastaajien taustaryhmät jakautuivat seuraavasti:

	n	Prosentti
Kehitysyhtiö	148	51,75 %
Uusyrityskeskus	57	19,93 %
Yrittäjäjärjestö	25	8,74 %
Kunta tai kaupunki	69	24,13 %
ProAgria	8	2,8 %
Metsäkeskus	1	0,35 %
ELY-keskus	0	0 %
Muu / mikä	9	3,15 %

Vastaaja pystyi valitsemaan useamman kuin yhden taustaryhmän, koska osa kehitysyhtiöistä ja kunnista toimii myös Uusyrityskeskuksina.

Kyselyn laatimiseen ja raportin kirjoittamiseen ovat osallistuneet:

- Silja Eskola, Viestintäpalvelu Argumento
- Mika Haavisto, Suomen Yrittäjät
- Jaakko Helenius, Suomen Elinkeino- ja Kehitysyhtiöt SEKES ry
- Susanna Kallama, Suomen Uusyrityskeskukset ry
- Anssi Kujala, varatoimitusjohtaja, Suomen Yrittäjä
- Paavo Laaksonen, Seutukaupunkiverkosto
- Kristiina Nyholm, Suomen Yrittäjät

Keskeiset havainnot ja johtopäätökset

Korona toi esiin yrityspalvelujen tärkeyden ja nopean reagoitakyvyn

Yritysneuvonnalle on ollut koronakriisin aikana valtava tarve ja yhteydenotot ovat lisääntyneet ennennäkemättömästi. Poikkeustilanne aiheutti nopeasti vaikeuksia suurelle määrälle yrityksiä – erityisesti toimialoilla, joihin rajoitukset kohdistuivat suoraan. Koronakriisi vahvasti selvästi yrityspalveluorganisaatioiden asemaa, osoitti työn merkityksen ja teki sen näkyväksi. Yhteistyö muuttui proaktiivisemmaksi: ennestään tutut asiakkaat olivat tiiviisti yhteydessä yritysneuvojiin ja kokonaan uudet asiakkaat aktivoituivat ottamaan yhteyttä. Kynnys yhteydenottoihin madaltui, ja myös aikaisemmin heikosti tavoitettuihin yksinyrittäjiin saatiin uutta kosketuspintaa.

Sekava ja muuttuva tilanne oli haasteellinen niin yrittäjille kuin yritysneuvojille. Tiedon saaminen, säännölliset palaverit, vertaistuki ja kokemusten jakaminen koettiin kaoottisessa tilanteessa tärkeäksi. Yrityspalveluorganisaatiot olivat aktiivisia viestinnässään ja aloitteissaan, ja ottivat käyttöön uusia viestintäkanavia. Yrittäjät suhtautuivat tähän myönteisesti, käytännön neuvonnan lisäksi huolenpito ja henkinen tuki herättivät kiitosta. Työmäärästä ja työn haasteista huolimatta suurin osa yritysneuvojista koki jaksaneensa työssään kohtalaisesti tai hyvin koronakriisin aikana.

Johtopäätökset:

- Vahvistuneesta asemasta huolimatta Yrityspalveluja ja elinkeinoelämäyhteistyötä on syytä jatkaa pitkäjänteisesti kunnissa ja muissa julkisissa organisaatioissa, vaikka kuntien taloushuolet saattavat horjuttaa joidenkin yrityspalveluorganisaatioiden tulevaisuudennäkymiä.

Yritystuilta toivotaan selkeyttä ja jatkossa tukea erityisesti pk-yrityksille, yksinyrittäjille sekä työllistäville yrityksille

Yrityksille pystyttiin tarjoamaan poikkeustilanteessa tukea hyvin nopealla aikataululla, mutta tilanne oli erityisesti aluksi sekava. Tukien myöntämisen perusteita ja tulkintaa muutettiin jatkuvasti ja yritysneuvojienkin oli vaikeaa pysyä tilanteen tasalla. Tuen perusteiden muuttuminen kesken hakuprosessin asetti myös tukea hakeneet keskenään eriarvoiseen asemaan.

Tukimuodoista keskeisimpiä olivat ELY-keskusten ja Business Finlandin kehittämistuki, kuntien myöntämä yksinyrittäjien tuki sekä Valtiokonttorin kustannustuki. Muut tukimuodot jäivät sivurooliin. Toimivimpina

tukimuotoina pidettiin yksinyrittäjien tukea, yrittäjän työttömyysturvaa ja starttirahan pidentämistä. Huonoimmin toimi Valtiokonttorin kustannustuki.

Tukimuodot tulivat yritysneuvojen näkemyksen mukaan saataville väärässä järjestyksessä: kustannustukea olisi tarvittu yrityksissä kiireellisesti, kehittämistukea vasta myöhemmin. Tämä aiheutti tilanteen, jossa kehittämiseen saatua tukea on saatettu käyttää kustannusten kattamiseen. Kun kustannustuki tuli saataville, moni koki sen kohdistamisen ja perusteet epäonnistuneiksi. Yksinyrittäjien tuki koettiin sinänsä hyväksi, mutta myös sen kohdalla tuen kriteerit sekä pieni tukisumma aiheuttivat kritiikkiä. Tukeen varatuista määrärahoista suuri osa jäi käyttämättä.

Tukikokonaisuuden ulkopuolelle jäi väliinputoajia, jotka eivät täyttäneet minäkään tukimuodon kriteerejä. Nämä väliinputoajat kärsivät esimerkiksi toimialakohtaisista rajoituksista tai liikevaihtoa ja sen muutoksia koskevista vaatimuksista. Tukimuodoissa ei pystytty huomioimaan eri toimialojen ominaispiirteitä ja yritysکوhtaisia tilanteita, esimerkiksi kausivaihteluita, viivettä koronan vaikutuksessa liiketoimintaan tai myynnin maantieteellisen jakautumisen vaikutuksia.

Johtopäätökset:

- Yritystuille nähdään jatkossakin tarvetta, koronatilanteen kehityksen mukaan. Kohderyhmistä tärkeimmiksi nähtiin pk-yritykset, yksinyrittäjät ja työllistävät yritykset – erityisesti niillä toimialoilla, joille korona on aiheuttanut suurta ja pitkäkestoista haittaa. Väliinputoajat pitäisi myös huomioida.
- Tuen käyttötarkoituksista tärkeimpiä olisivat jatkossa työllistäminen, palkat ja kiinteät kustannukset. Kriteeristöön kaivataan edelleen selkeyttä ja päätöksiin läpinäkyvyyttä.

Alueesi korona-apu yrittäjälle -verkoston käynnistämä yrityskehittäjien valtakunnallinen yhteistyö koettiin tärkeäksi

Yrityspalvelukentän yhteistyö on koettu erittäin merkittäväksi. Yritysneuvojat kokevat saaneensa verkostolta tärkeää tukea, tietoa ja opastusta jatkuvasti muuttuvassa tilanteessa. Verkoston tarjoamat webinaarit, koulutukset ja työkalut koettiin tärkeiksi, yhteistyö tuloksekkaaksi ja sen merkitys tulevaisuudelle suureksi.

Verkostoyhteistyöllä nähtiin myös tärkeä rooli palvelun tasalaatuisuuden varmistamisessa eri puolilla maata. Lisäksi yhteistyön koettiin vahvistavan organisaatioiden asemaa. Vastaajien toiveena on jatkaa säännöllistä yhteydenpitoa ja yhteistyötä myös koronakriisin jälkeen.

Oman työnsä tueksi yritysneuvojat kaipaavat jatkossa erityisesti tukimuo-
toja koskevaa koulutusta sekä vertaistukea toisilta yritysneuvojilta. Yhteinen
keskustelukanava olisi avuksi tulkinnanvaraisissa tilanteissa. Verkoston yh-
teistyön jatkuminen myös poikkeustilanteen jälkeen koettiin tärkeäksi ja sitä
toivottiin edelleen tiivistettävän.

Johtopäätökset:

- Valtakunnallista yritysneuvojayhteistyötä on syytä jatkaa ja syven-
tää. Alueesi korona-apu yrittäjälle -verkoston järjestämiä webinaa-
reja on päätetty jatkaa syksyllä 2020.

Kyselyn tulokset kysymyskohtaisesti

1. Edustamani organisaatio

Vastaajien määrä: 286, valittujen vastausten lukumäärä: 317

	n	Prosentti
Kehitysyhtiö	148	51,75 %
Uusyrityskeskus	57	19,93 %
Yrittäjäjärjestö	25	8,74 %
Kunta tai kaupunki	69	24,13 %
ProAgria	8	2,8 %
Metsäkeskus	1	0,35 %
ELY-keskus	0	0 %
Muu / mikä	9	3,15 %

Yli puolet vastaajista edusti kehitysyhtiötä, lähes neljännes kuntia tai kaupungeja ja miltei viidesosa uusyrityskeskuksia. Hieman vajaa kymmenen prosenttia oli yrittäjäjärjestöjen eri osien neuvontatyöhön osallistuneita. Lisäksi vastauksia saatiin mm. ProAgrian, Metsäkeskuksen, yrityshautomojen, TE-toimiston ja oppilaitosten edustajilta.

2. Arvioi, ovatko eri tukimuodot kohdistuneet oikein ja toimineet odotetusti asteikolla 1–5 (1=todella huonosti, 2 = huonosti, 3 = kohtalaisesti, 4 = hyvin, 5 = todella hyvin) Vastaajien määrä: 284

	1	2	3	4	5	Keski-arvo	Medi-aani
Business Finlandin jakama tuki	2,14 %	18,86 %	46,26 %	29,18 %	3,56 %	3,13	3
ELY-keskusten jakama tuki	1,07 %	8,54 %	41,99 %	42,35 %	6,05 %	3,44	3
Kuntien jakama Yksinyrittäjän tuki	1,07 %	7,83 %	15,66 %	45,91 %	29,53 %	3,95	4
Valtiokonttorin jakama Kustannustuki	20,94 %	44,76 %	22,02 %	9,75 %	2,53 %	2,28	2
KEHA:n jakama Ravintolatuki	1,14 %	17,8 %	51,89 %	24,62 %	4,55 %	3,14	3
Finnveran lainat ja takaukset	8,58 %	26,12 %	35,07 %	26,87 %	3,36 %	2,9	3
Yrittäjän oikeus työttömyysturvaan	1,47 %	4,04 %	16,18 %	52,57 %	25,74 %	3,97	4
Starttirahan pidennys 12 kuukaudesta 18 kuukauteen	1,85 %	4,45 %	18,89 %	43,7 %	31,11 %	3,98	4

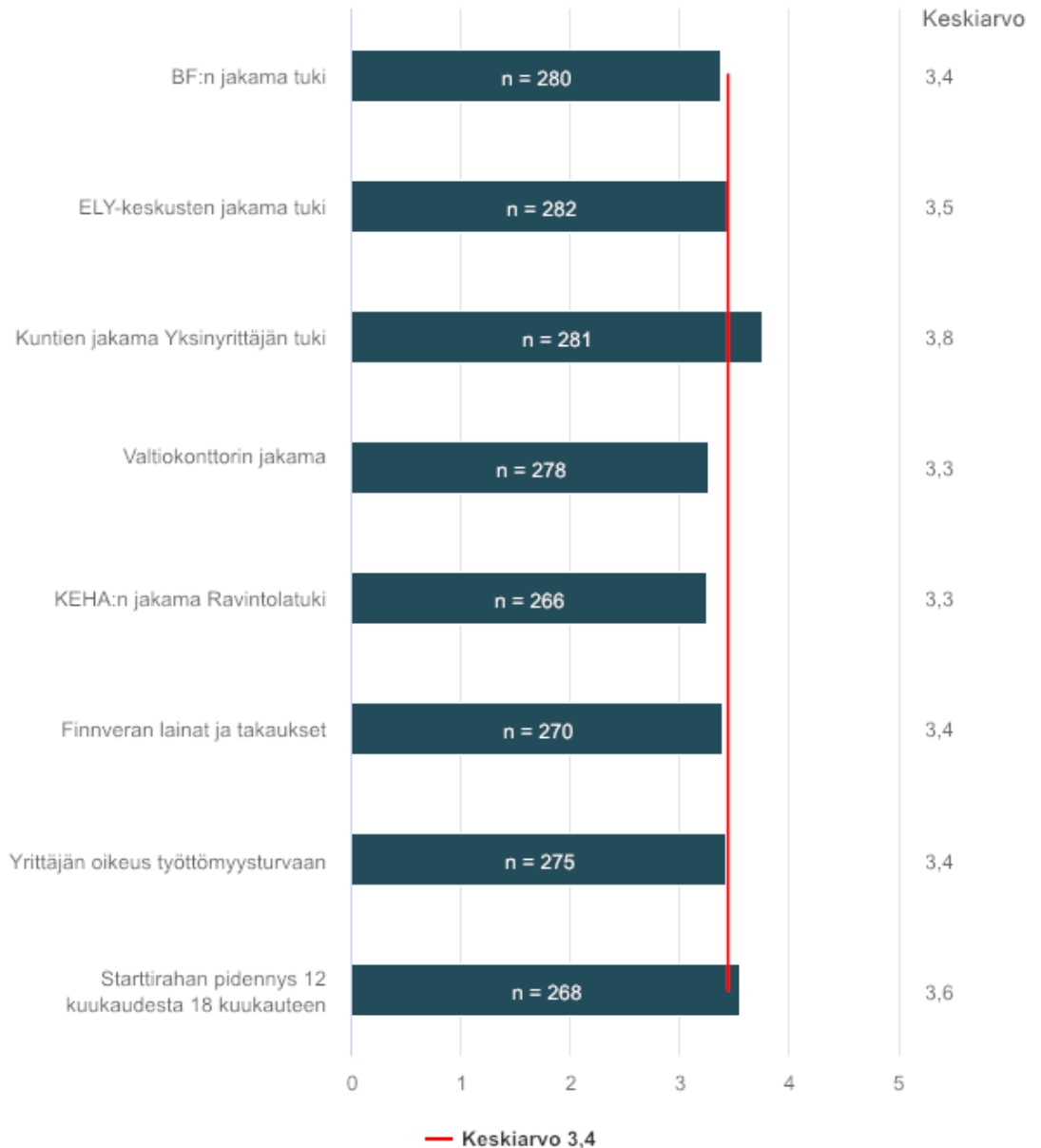
Tukimuodoista kuntien jakama yksinyrittäjien tuki, yrittäjän oikeus työttömyysturvaan ja starttirahan pidentäminen kohdistuivat ja toimivat vastaajien arvion mukaan parhaiten: näiden tukimuotojen arvioitiin toimineen ja kohdistuneen keskimäärin hyvin. Heikoimman arvion sai Valtiokonttorin

kustannustuki, jonka arvioitiin toimineen huonosti. Muut tukimuodot kohdistuivat ja toimivat keskimäärin kohtalaisesti.

3. Arvio näihin tukimuotoihin laadittuja ohjeistuksia asteikolla 1–5

(1 = todella heikko, 2 = heikko, 3= kohtalainen, 4=hyvä, 5 = todella hyvä)

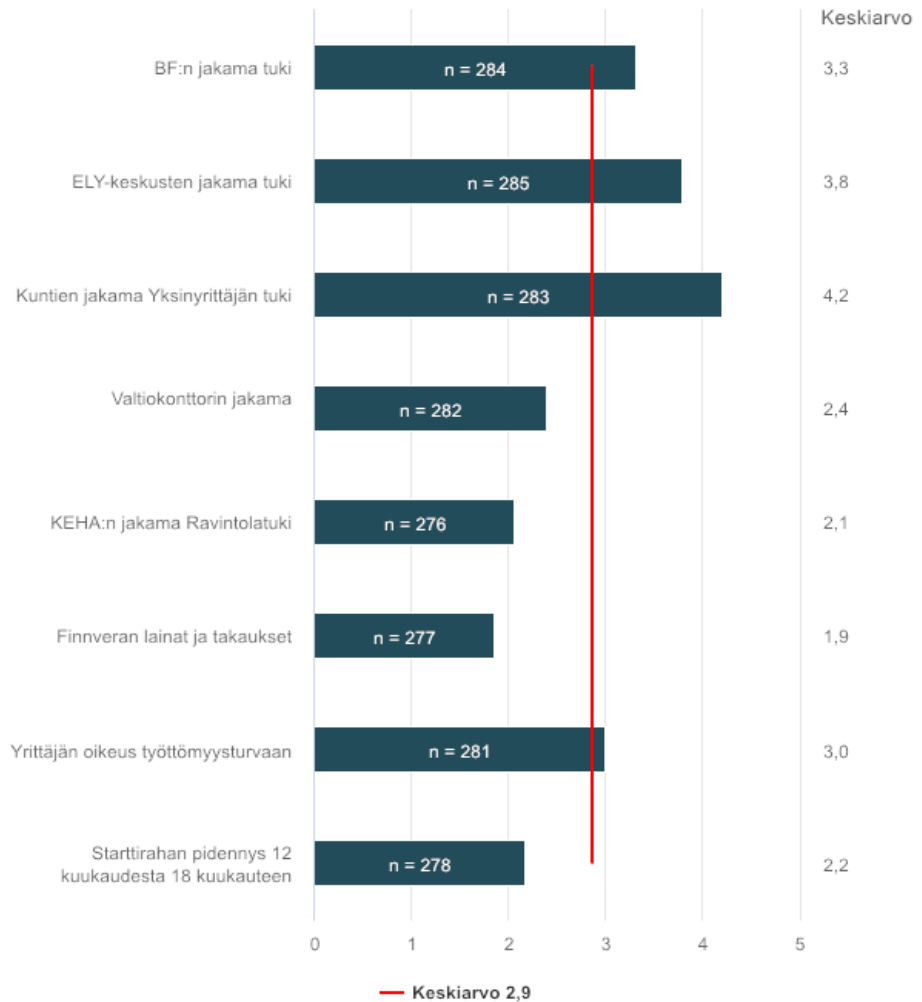
Vastaajien määrä: 284

Arvio eri tukimuotoja koskevan ohjeistuksen laadusta asetui kaikissa tukimuodoissa keskimäärin kohtalaisen ja hyvän välille. Parhaan arvosanan sai kuntien jakaman Yksinyrittäjän tuen ohjeistus. Puutteellinen ohjeistus ei vaikuta keskeiseltä syytä tukimuotoihin ja niiden perusteisiin liittyvässä sekaavuudessa.

4. Arvio näihin tukimuotoihin liittyvien yrittäjien yhteydenottojen määrää asteikolla 1–5 (1=todella vähän, 2= vähän, 3 = kohtalaisesti, 4=paljon, 5=todella paljon)

Vastaajien määrä: 286

Selvästi eniten yhteydenottoja yritysneuvojille tuli kuntien jakamaan yksinyrittäjien tukeen liittyen. Myös ELY-keskusten kehittämistuesta saatiin melko paljon kyselyitä. Vähiten kiinnostusta tai kyselyitä kohdistui Finnveran lainoihin ja takauksiin, Ravintolatukeen ja starttirahan pidennykseen.

5. Kommenttisi eri tukimuotojen toimivuudesta, haasteista ja hyvistä puolista

Vastaajien määrä: 166

Yleisiä vaikutelmia

Tuet koettiin tärkeiksi ja ne saatiin nopeasti käyttöön. Tukimuotoja koskeva neuvonta ja mm. kehitysyhtiöiden ja maakuntien toimijoiden omat webinaarit koettiin hyödylliseksi. Ohjeet ja koulutukset ovat olleet hyviä ja apua on löytynyt haastavissa kysymyksissä. Suomen Yrittäjien koronasivuston Usein kysyt kysymykset -osio vastasi moneen kysymykseen, TEM:n sivuilla oli hyvä tietokooste ja yritysneuvontaverkosto tarjosi tärkeää vertaistukea. Nopeasti etenevä tilanne vaikeutti silti asioiden sisäistämistä ja joskus tietoa tuli neuvoille median kautta samaan aikaan kuin hakijoille. Neuvojat pitivät päivittäisiä palavereja pysyäksään ajan tasalla muutoksista.

Tukimuotoihin kohdistui myös runsaasti kritiikkiä. Muuttuvat ehdot, kriteerit ja ohjeistus aiheuttivat sekavuutta ja eriarvoisuutta, ja tuet tulivat saataville väärässä järjestyksessä. Kustannustukea olisi tarvittu kiireellisesti, kehittämistukea myöhemmin. Jälkimmäistä käytettiin myös juokseviin kustannuksiin, koska muuta ei ollut tarjolla. Toisaalta myöhemmin tukimuotoja oli liikaa ja niiden kohdistaminen söi resursseja. Tukimuotojen erilliskäsittely työllisti yrityspalveluja, kuntakenttää ja valtionhallintoa. Ongelmana nähtiin myös tukien kertaluonteisuus.

Hakumenettely jakoi mielipiteitä. Osa koki hakemisen helpoksi, nettilomakkeet yksinkertaisiksi ja ohjeet riittäviksi. Toiset kaipasivat hakumenettelyä, josta kuka tahansa suoriutuisi yksin tai jossa palvelumuotoilu olisi tehty paremmin. Yritysneuvojen yhteistyö hakemuskäsittelijöiden kanssa toimi, mutta käsittelyajat olivat välillä pitkiä ja maksatukset venyivät.

Ristiriitaista oli, että pienemmän tuen hakeminen oli monimutkaisempaa kuin suuremman, esimerkiksi liitteiden osalta. Suurten tukien hauissa käytettiin myös kalliita konsulttipalveluita. Tottuneet hankkeiden valmistelijat tai korkeasti koulutetut olivat etulyöntiasemassa. **Hakuprosessin automatisointia pohdittiin**, esim. ALV-palautuksena (ei lainana).

Tukien ehdot koettiin tiukoiksi ja osa yrityksistä ja kokonaisista toimialoista jäi väliinpuotoajiksi. Tuen ulkopuolelle jäi terveitä, mutta tukea tarvitsevia yrityksiä. Erityisesti kustannustuen ja yksinyrittäjien tuen kohdalla liikevaihtoa ja sen alenemista koskevat kriteerit koettiin tiukoiksi, myös kustannustuen toimialarajoitukset ja minimimituki aiheuttivat haasteita.

Tukia koskeva julkinen ja osin virheellinen kritiikki söi uskottavuutta ja vaikutti yrittäjien halukkuuteen hakea tukia. Joitain niistä haettiin odotettua vähemmän, ehkä puutteellisen tiedon tai kesälomien vuoksi.

Tukimahdollisuuksista kaivattiin kansantajuisempaa viestintää: viestien yksinkertaistaminen helpottaisi niin yrittäjiä kuin yritysneuvoja. Myös hakukonenäkyvyyden tulisi olla kunnossa. Tukimuotojen päättymisestä kaivattiin parempaa viestintää epävarmuuden ja katkosten välttämiseksi.

Business Finlandin tuki

Business Finlandin tuki käynnistyi nopeasti, mutta ripeyden kääntöpuolena olivat puutteet tuen kohdistamisessa ja perusteissa. Aluksi hakemuksia hyväksyttiin löyhin perustein, mutta kritiikin myötä käytäntö tiukentui. Tämä asetti hakijat epätasa-arvoiseen asemaan. Tuki toimi parhaiten suurille yrityksille, mutta alkuvaiheessa sitä saivat myös yksinyrittäjät. Linjausten muuttuminen prosessin aikana oli haasteellista sekä hakijoille että yritysneuvojille.

Osa vastaajista koki Business Finlandin tuen hakemisen ja ohjeistuksen olevan tukien joukossa parhaasta päästä. Hakeminen koettiin melko helppoksi eikä hakijoilta vaadittu liitteitä tai osoituksia liikevaihdon alenemasta ja koronan vaikutuksista. Päätöksenteko sai kiitosta.

Kehittämistoimiin kohdistettu tuki koettiin väärin ajoitetuksi: kriisin alkuvaiheessa suurin tarve kohdistui kustannusten kattamiseen. Kun tämä Business Finlandin tuen haku avattiin, sitä hakivat kaikki yritykset eivätkä vain kehittämistukea tarvitsevat. Akuutissa tilanteessa kehittämisen ideointi oli vaikeaa ja tuen saamiseksi turvauduttiin joskus näennäiskehittämiseen, joka ei palvele yritystä pidemmän päälle. Myös toimivaa liiketoimintaa ”pakokokehitettiin”. Kehittämistukea ei voinut käyttää konkreettisiin uudistuksiin (digitalisaatio, laite- ja järjestelmähankinnat). Toisaalta osalle yrityksistä koronakriisi rauhoitti aikaa kehittämiselle, minkä uskotaan näkyvän positiivisesti tulevaisuudessa.

Tukisumma jakoi mielipiteitä. Osa koki sen toimivaksi, toiset liian suureksi – erityisesti alussa myönnettyjen suurten tukien koettiin vievän uskottavuutta ja luovan kielteistä kuvaa koronatuista yleensä.

ELY-keskusten kehittämistuet

ELY-keskusten kehittämistuet käynnistyivät hiukan Business Finlandin tukea hitaammin, silti nopeasti. Päätöksenteko niissä on kuitenkin koettu hitaaksi. Tämän tuen kriteerit olivat jo alkuun tiukemmat ja tiukkenivat loppua kohti. Myös tätä tukea myönnettiin aluksi yksinyrittäjille, mutta yrittäjän palkkaa ei voinut jyvittää hankkeelle.

Yrittäjien neuvonta ja tukien hakeminen koettiin alkukankeuksien jälkeen toimivaksi. Myös ohjeistus parani loppua kohden. Päätösten linjauksissa on koettu epäselvyyttä, eikä linjauksista ole annettu riittävästi tietoa ennakkoon tai asiakaspalvelussakaan, vaan kysyjä on ohjattu verkkosivuille. Käsittely

oli kirjavia mm. yhteydenottojen ja hakemusten täydentämisen osalta ja tilanne vaikutti kaoottiselta.

ELY-keskusten tuessa oli osin samoja haasteita kuin Business Finlandin tuessa – toiminnan pysähtyessä tukea olisi tarvittu kustannuksiin eikä kehittämiseen. Silti kehittämisajatteluun kannustaminen koettiin positiiviseksi ja osa pienemmistä yrityksistä aktivoitui nyt ensi kertaa hakemaan tukea ELY-keskuksesta. Tilanneanalyysiin tukea sai hyvin ja se koettiin selkeäksi, kehittämistuki oli haasteellisempi. Omarahoitusosuuden kokoaminen oli vaikeaa osalle hakijoista, osa pelkäsi raportointivelvollisuuksia.

Yksinyrittäjien tuki kunnilta

Yksinyrittäjien tuki koettiin pääosin helpoksi hakea ja saada. Ohjeistus oli toimiva, perusteet selkeät, kohdistus hyvä ja yhteistyö toimi yli kuntarajojen. Osalle hakemuksen jättämisessä oli haasteita, mutta käsittely kunnissa koettiin nopeaksi. Toisaalta muuttuneet ehdot ja tulkinnat loivat myös tämän tuen kohdalla epäselvyyttä ja aiheuttivat lisätyötä. Epäselvää oli sekin, ketkä tulkitaan yksinyrittäjiksi ja kenelle tuki kuuluu – esimerkiksi eläkeläisille se voitiin myöntää, mutta äitiyslomalaiselle ei.

Tuen määrä koettiin pieneksi: tuki kattoi kuluja vain lyhyeksi aikaa, mutta poikkeustilanne jatkui pitkään. Tukiluokkia olisi voinut olla kaksi esim. liikevaihdon mukaan. Byrokratiaa oli paljon verrattuna suurempiin Business Finlandin ja ELY-keskusten tukiiin. Kriteerit olivat tiukat: liikevaihtoa piti olla riittävästi ja sen piti alentua 30 prosenttia kustannusrakenteesta riippumatta. Kuitenkin jo 15 prosentin alenema voi johtaa maksuvaikeuksiin. Ehdot mahdollistivat myös ”kikkailun” laskutusta viivyttämällä. Aidosti ahdingossa olleet saattoivat jäädä ilman tukea, koska eivät voineet lopettaa laskutusta tai osoittaa riittävästi tuloja.

Yksinyrittäjien tukea on haettu odotettua vähemmän, alle puolet sille varatuista määrärahoista, vaikka sitä on markkinoitu ahkerasti. Tiukat kriteerit ovat vähentäneet hakemuksia, toisaalta yrittäjät ovat myös kokeneet, ettei tukea kannata edes hakea. Osa ei halunnut ilmoittaa tunnuslukujaan ja osa pelästyi näkyvää kritiikkiä joitakin kehittämistukia hyödyntäneitä yrityksiä kohtaan.

Yksinyrittäjien koettiin myös jääneen kehittämistukien ulkopuolelle. Lisäksi on yrittäjiä, joilla korona vaikuttaa edelleen liikevaihtoon: yksinyrittäjien tuelle kaivataan uutta hakukierrosta.

Valtiokonttorin kustannustuki

Kustannustuki koettiin tarpeelliseksi, mutta käynnistyi aivan liian myöhään ja suppeana. Tätä tukea olisi tarvittu ensimmäisenä, nopeasti ja tehokkaasti. Tuki tuli saataville vasta kun käytössä oli useita muita tuki-instrumentteja. Esimerkiksi kehittämistuen saanti saattoi muodostua esteeksi kustannustuelle silloinkin, kun molemmille oli todellinen tarve.

Kustannustuen hakeminen koettiin selkeäksi, mutta tukeen ja etenkin sen kriteereihin kohdistui voimakasta kritiikkiä ja yleisesti ottaen tuki koettiin epäonnistuneeksi. Tuki kohdistui vain suurempiin yrityksiin määrätyillä toimialoilla. Se palveli esim. isoja työllistäjiä tai korkeaa vuokraa maksavia yrityksiä.

Kustannusten leikkuri koettiin liian suureksi eikä sen koettu soveltuvan pienille tai mikroyrittäjille. Toimialarajaus oli tiukka ja 2000 euron minimi tuki huono mikroyrittäjien kannalta. Tuki ja sen kriteerit eivät sopineet toimialoille, joilla on pienet kiinteät kustannukset tai voimakkaasti kausiluontoista toimintaa. Ammatinharjoittajilla omaa palkkaa ei laskettu kustannukseksi, jolloin tuki jäi saamatta. Ylipäänsä tuki ei toiminut yrittäjien odotusten mukaisesti ja hylättyjä hakemuksia sekä väliinputoajia oli paljon. Tuki lanseerattiin kesällä ja sen haku aika oli liian lyhyt.

KEHA-keskuksen jakama Ravintolatuki

Ravintolatukea olisi vastaajien mukaan tarvittu aikaisemmin, ensimmäisenä kustannustuen ohella, sillä koronarajoitukset kohdistuivat tälle toimialalle. Tuki oli toisaalta suunnattu isommille toimijoille pienempien sijaan, mutta tukea saaneet kertoivat määrän olleen pieni. Päätöksenteko oli hidasta ja takaisinkarhuamiset ovat ihmetyttäneet. Koettiin, että tukea saivat ne, jotka eivät taistelleet selvittääkseen.

Finnveran lainat ja takaukset

Finnveran lainoja ja takauksia ei koettu sopivaksi tueksi kriisitilanteeseen eikä niitä tulisi laskea koronatueksi. Lainamuotoinen tuki koettiin aikapomiksi, kun tulevaisuudesta ei ole tietoa. Tukimuoto on suunnattu suuremmille organisaatioille ja sitä hakivat vain harvat.

Yksinyrittäjän oikeus työttömyysturvaan

Yrittäjien oikeus työttömyysturvaan on saanut hyvän vastaanoton, pelastanut monta perhekuntaa ja koettu toimivaksi ja tärkeäksi. Työttömäksi on hiukan monimutkaista ilmoittautua eikä tätä ole räätälöity yrittäjille, mutta

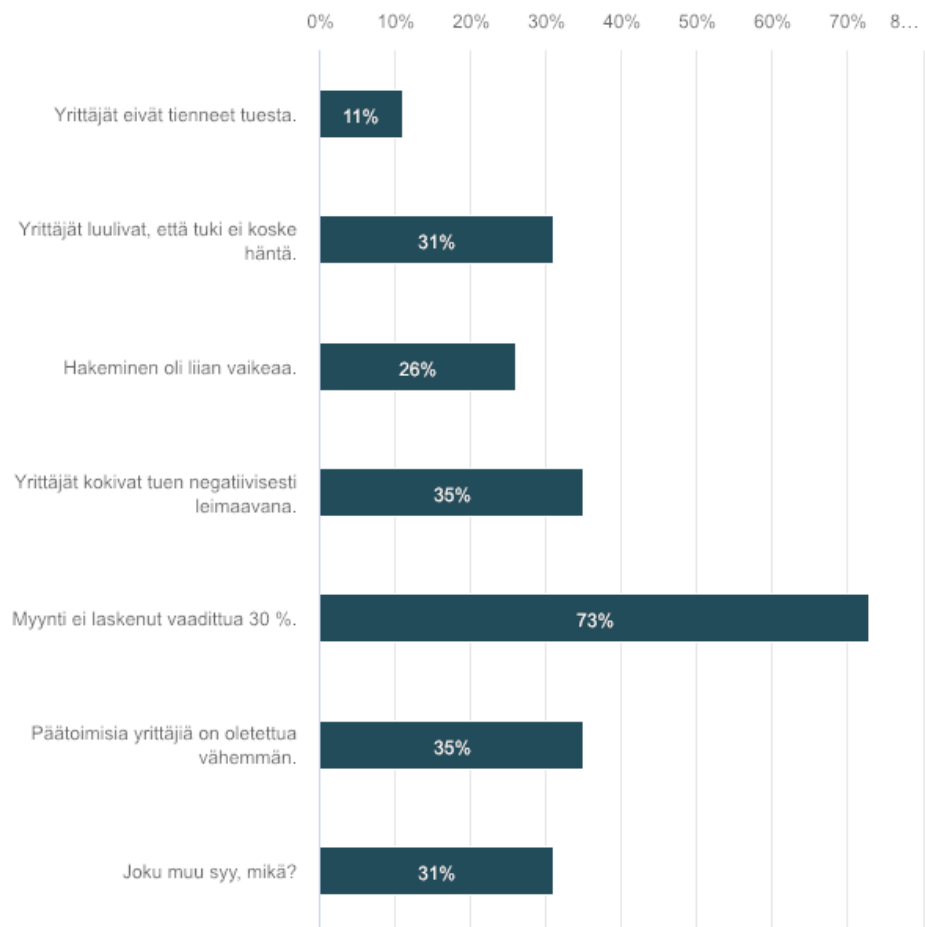
jatkoprosessi on sujuva. Julkistuksen jälkeen tästä tukimuodosta tuli runsaasti kyselyitä, mutta TE-toimistossa tarjolla oli tarjolla huonosti ja osin virheellistä tietoa, sekavuutta oli liian pitkään. Haasteita aiheutti, että paperit oli täytettävä kahteen paikkaan (TE-toimisto, Kela).

Starttirahan pidennys

Starttirahan pidennys koettiin hyväksi ratkaisuksi. Tukimuoto koettiin toimivaksi ja sen koettiin motivoivan myös aloittavia yrittäjiä. Joillakin jatkon hakeminen oli kuitenkin pysähtynyt byrokraatiaan.

6. Yksinyrittäjän tuen ja osin myös muiden tukien hakeminen on ollut odotettua vähäisempää. Minkä koet olevan tähän syynä? Valitse 1-3 tärkeintä.

Vastaajien määrä: 283, valittujen vastausten lukumäärä: 684

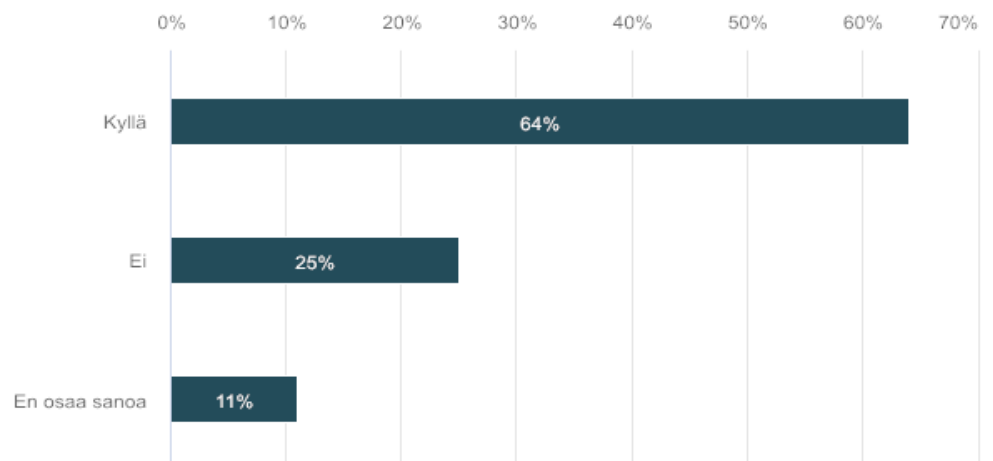

Yksinyrittäjien tuen odotettua vähäisempään hakemiseen vaikutti vastaajien mielestä yksi syy ylitse muiden: yrittäjien myynti ei ollut laskenut tuen perusteissa vaadittua 30 prosenttia. Kriteeri koettiin liian tiukaksi ja moni tukea tarvinnut ei täyttänyt sitä. Negatiivinen leimaantuminen ja päätoimisten yrittäjien arvioitua pienempi määrä olivat noin kolmasosan mielestä myös tärkeä syy vähäisiin hakemuksiin, ja epävarmuus tuen kohdistumisesta tai hankaluudet sen hakemisessa vaikuttivat tilanteeseen yli neljäsosan mielestä.

Avoimissa vastauksissa nousi lisäksi esiin runsaasti muita syitä. Näitä olivat mm. liikevaihtovaatimukset, tunnuslukujen saattaminen virkamiesten tietoon, koronaa edeltäneet vaikeudet ja haasteet todentaa myynnin laskua, tuen pieni määrä (suhteessa esim. hakemisen vaivaan tai omaan taloudelliseen puskuriin), hyväksyttävien kulujen määrä, tahto pärjätä itse, yrityksen kannattamattomuus, myötätunto ja enemmän tarvitsevien asettaminen itsen edelle, aikaisemmat huonot kokemukset, tukiviidakon sekavuus, pelko takaisinmaksusta, osa-aikainen ulkopuolisen työllistäminen, muut mahdolliset tuet, kesken prosessin muuttuneet kriteerit, viive koronan vaikutuksessa, toimialarajaukset, digivalmiudet hakemiseen, palkkatyöhön hakeutuminen tai toiminnan jäädyttäminen ja ministeriön väärä arvio yksinyrittäjien määrästä.

7. Yksinyrittäjätukea voi hakea 30.9.2020 saakka kustannuksiin, jotka ovat aiheutuneet 16.3.–31.8.2020. Pitäisikö yksinyrittäjätuen tukiaikaa ja hakuaikaa jatkaa?

Vastaajien määrä: 286

Noin kaksi kolmasosaa vastaajista koki, että yksinyrittäjien tuen hakuaikaa olisi syytä pidentää nykyisestä syyskuun lopussa päättyvästä ajasta.

8. Voit myös perustella kohdan 7. vastauksesi

Vastaajien määrä: 171

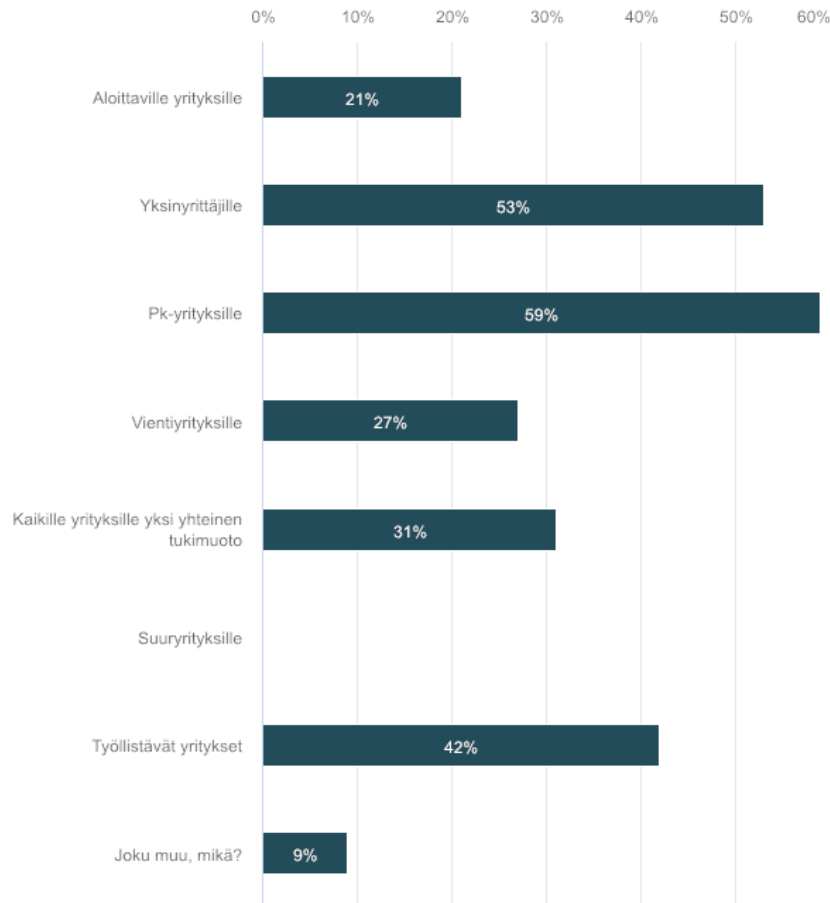
Tarvetta yksinyrittäjien tuen hakuajan pidentämiselle perusteltiin muun muassa koronatilanteen viivästyneillä vaikutuksilla osaan yrityksistä sekä tilanteen mahdollisella uudella pahenemisella. Rahaa on vielä jäljellä eivätkä vaikeudet ole ohi, joten tukea haluttaisiin käyttää tälle kohderyhmälle ja myös niille, jotka ovat tukea jo saaneet. Mielikuvien tuen leimaavuudesta koettiin muuttuneen, jonka vuoksi henkinen valmius hakea tukea on parantunut. Kohderyhmä ei useinkaan saa tukea ja kun prosessi on valmiina, sitä olisi hyvä jatkaa. Lisäksi haku aika on lyhyt mm. yrittäjien kirjanpitoaikatauluun nähden.

Tuen kriteereissä ja mahdollisessa kohdistamisessa osa näki tarvetta muutokselle. Kohdistusta voitaisiin muuttaa esim. uusien rajoitusten mukaisesti tai aloittavat yrittäjät voitaisiin ottaa huomioon. Tuki voitaisiin myös nyt kohdistaa kehittämiseen.

Hakuajan jatkamiseen kielteisesti suhtautuneet eivät nähneet tarvetta tuelle, ainakaan ellei koronatilanne pahene. Koettiin, että tukea tarvinneet ovat sitä jo hakeneet ja nyt hakijat lähinnä kokeilevat onneaan. Tuen hyödyt ja haitat pitäisi myös selvittää ennen kuin tukea kannattaisi jatkaa. Mainittiin myös, ettei Suomen valtiolla ole varaa tukea enempää.

9. Mikäli koronatuille on tarvetta jatkossa, kenelle niitä tulisi kohdistaa? Valitse 1-3 tärkeintä.

Vastaajien määrä: 285, valittujen vastausten lukumäärä: 691

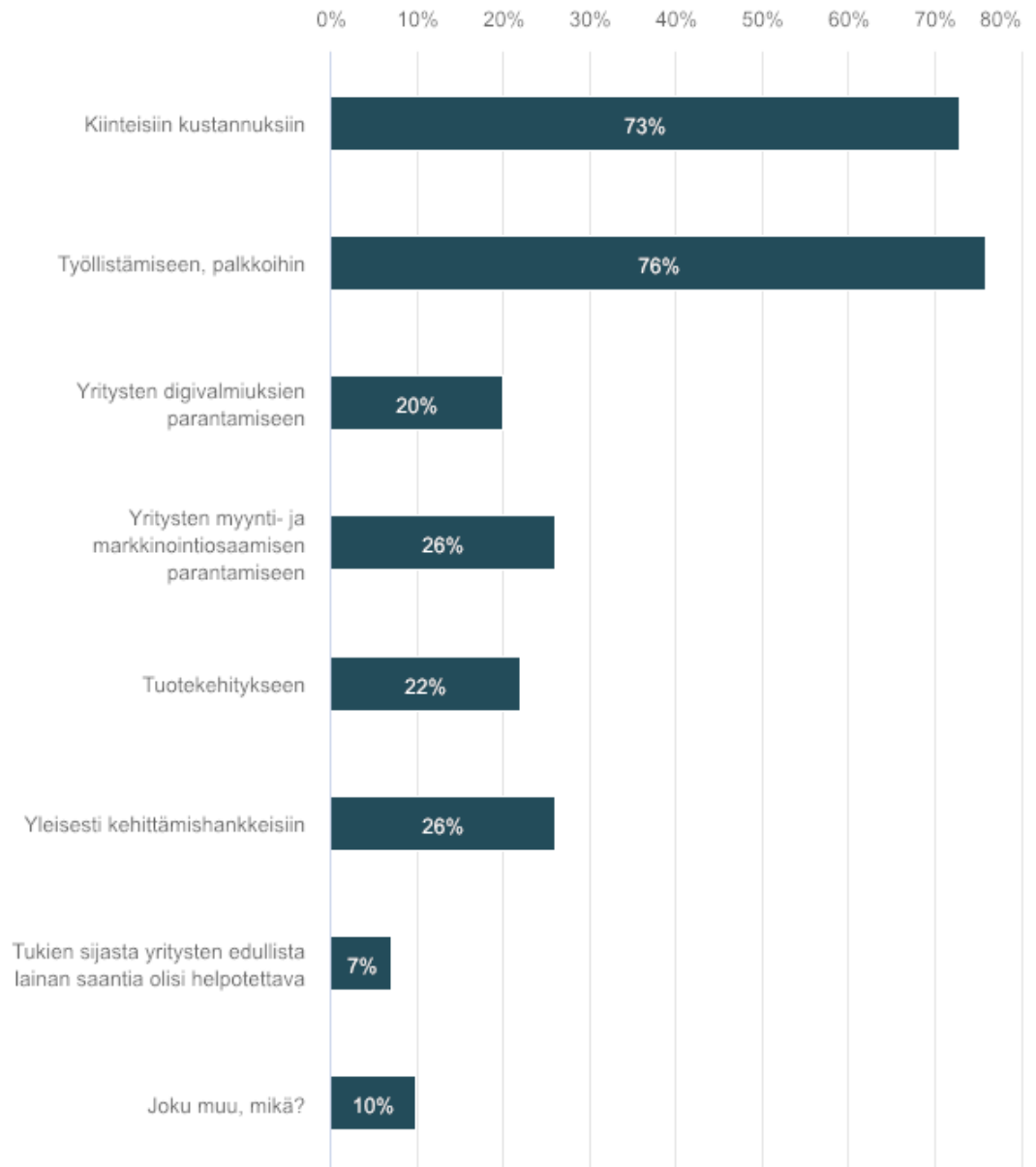

Mikäli tukitoimia jatketaan, niiden tärkeimpinä kohderyhminä nähtiin pk-yritykset ja yksinyrittäjät. Noin 40 prosenttia katsoi tuen tärkeäksi myös työllistävälle yrityksille. Kolmanneksen mukaan yksi kaikille yhteinen tukimuoto olisi paras. Myös vientiyritykset ja aloittavat yritykset nousivat esiin, mutta suuryritysten tukeminen ei saanut kannatusta.

Tukitoimia tulisi avointen vastausten mukaan kohdistaa erityisesti yrityksille ja toimialoille, jotka ovat kärsineet koronan vuoksi olennaista ja pitkäkestoisesta haittaa. Myös kannattavuus nähtiin tärkeäksi tekijäksi. Osa näki tarpeen kohdistaa tukea yrityksen tilanteen mukaisesti esimerkiksi aloittaville yrityksille, omistajanvaihdoksen tehneille tai niille väliinputoajille, joille aikaisemmat tuet eivät soveltuneet.

10. Mikäli koronatuille on tarvetta jatkossa, mihin niitä tulisi kohdistaa? Valitse 1-3 tärkeintä.

Vastaajien määrä: 284, valittujen vastausten lukumäärä: 737

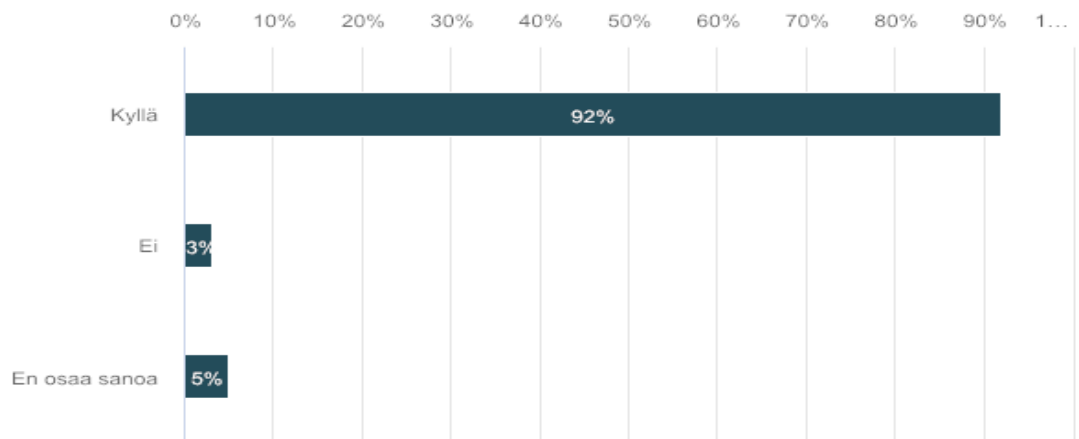
Käyttötarkoituksen mukaan tukien kohdistamisessa selvästi tärkeimmiksi nousivat työllistäminen ja palkat sekä kiinteät kustannukset – noin 75 prosenttia vastaajista kohdistaisi tukea näihin tarkoituksiin. Muut tuen käyttötarkoitukset – kehittäminen, myynti- ja markkinointiosaaminen, tuotekehitys ja digivalmiudet – jäivät kauas taakse noin 20–25 prosentin kannatuksella. Lainansaannin helpottaminen vaihtoehtona sai hyvin vähän kannatusta.

Avoimissa vastauksissa esiin nostettiin mm. tuki investointeihin, rakentamiseen, työpaikkoihin ja yrittäjän palkkaan, toiminnan kustannuksiin ja jatkamiseen. Tukea voisi saada liikevaihdon laskun perusteella tai

todennettuihin talousongelmiin. Kehittämistä ei haluttu tai sitten sitä pitäisi saada yrityksen koosta riippumatta. Myös mm. liiketoiminta- ja digiosaamisen vahvistaminen, tuotekehitys, palvelumuotoilu sekä markkinointi nousivat esiin, ja niitä voitaisiin tukea esimerkiksi palveluseteleillä.

11. Yrityspalveluorganisaatiot ovat olleet etulinjassa palvelemaan yrityksiä. Koetko, että tämä on parantanut organisaatiosi näkyvyyttä ja asemaa?

Vastaajien määrä: 285

Yrityspalveluorganisaatioiden rooli yritysten palvelemissa nähtiin merkittävänä. Jopa 92 prosenttia vastaajista koki, että tämä on parantanut vastaajan edustaman organisaation näkyvyyttä ja asemaa.

12. Miten kosketuspinta yrittäjiin, näkyvyys ja asema ovat mielestäsi parantuneet tai heikentyneet?

Vastaajien määrä: 179

Kriisitilanne on osoittanut yrityspalveluiden merkityksen ja näkymätön työ on tullut näkyväksi. Kosketuspinta yrittäjiin on parantunut ja yrittäjien oma-toiminen hakeutuminen neuvontaan on lisääntynyt. Yhteydenottoja on tullut runsaasti sekä aikaisemmilta asiakkailta että erityisesti uusilta asiakkailta, jotka ovat yllättyneet positiivisesti saamastaan palvelusta. Myös kontaktit yksinyrittäjiin ovat lisääntyneet.

Yhteistyö on entistä proaktiivisempaa molemmin puolin, myös yritysneuvojien edustamat organisaatiot ovat lisänneet viestintäänsä. Yrittäjät ovat suhtautuneet myönteisesti myös yritysneuvojien aloitteeseen perustuvaan yhteydenpitoon. Uudet palvelumuodot ja -kanavat päivystyspuhelimista chat-palveluun tai webinaareihin ovat lisänneet kontaktipintaa. Lisäksi yhteistyö eri organisaatioiden (Suomen Uusyrityskeskukset ry, Suomen Elinkeino- ja

Kehitysyhtiöt SEKES, Suomen Yrittäjät) välillä on vahvistanut asemaa – yhdessä olemme enemmän.

Yritykset ovat myös verkostoituneet keskenään ja positiiviset kokemukset levinneet puskaradion kautta lisäten yhteydenottoja. Yritysneuvojat koetaan nyt tutummiksi ja helpommiksi lähestyä. Huolenpito, henkinen tuki ja rinnalla eläminen ovat herättäneet kiitollisuutta, aktiivinen ja nopea toiminta tyytyväisyyttä. Organisaatioiden näkyvyys ja asema yrityskentällä on vahvistunut ja tietoisuus niiden toiminnasta voimistunut. Kynnys yhteydenottoon ja yhteistyöhön on madaltunut, mielikuva kehitysyhtiöistä pehmentynyt. Tavoitteena on jatkaa säännöllistä yhteydenpitoa ja yhteistyötä.

Muutama vastaaja kokee kehitysyhtiön aseman kuitenkin heikentyneen. Tämä liittyy kuntien talousvaikeuksiin, joiden pelätään johtavan kehitysyhtiön rahoituksen vähenemiseen. Jossain tapauksissa yritysneuvojat kokevat, että syy saamatta jääneistä tuista on kaatunut kehitysyhtiölle. Lisäksi koronakriisin hallinta on vienyt tilaa perinteiseltä kehittämiseltä, jota ei kuitenkaan tulisi unohtaa.

13. Arvio työsi tueksi järjestettyjen Alueesi korona-apu yrittäjälle -webinaarien tarpeellisuutta asteikolla 1–5 (0= en ole osallistunut, 1 = tarpeettomia, 2 = melko tarpeettomia, 3 = tarpeellisia, 4 = melko tarpeellisia, 5 = hyvin tarpeellisia)

Vastaajien määrä: 284

0	1	2	3	4	5	Keskiarvo	Mediaani
4,93 %	0 %	3,52 %	11,97 %	33,1 %	46,48 %	4,08	4

Yritysneuvojen työn tueksi järjestetyt Alueesi korona-apu yrittäjälle -webinaarit nähtiin hyödyllisiksi: noin 80 prosenttia vastaajista antoi niille arvioksi ”hyvin tarpeellinen” tai ”melko tarpeellinen”.

14. Arvioi työsi tueksi avatun sivuston (<https://www.uusyrityskeskus.fi/tyokalupakki/yritysneuvojalle/viestintamateriaaleja-korona-apu/>) tarpeellisuutta asteikolla 1–5 (0 = en ole käyttänyt, 1 = tarpeeton, 2 = melko tarpeeton, 3 = tarpeellinen, 4 = melko tarpeellinen, 5 = hyvin tarpeellinen)

Vastaajien määrä: 284

0	1	2	3	4	5	Keskiarvo	Mediaani
16,55 %	0 %	7,75 %	22,89 %	32,04 %	20,77 %	3,16	4

Yli 75 prosenttia vastaajista koki Suomen Uusyrityskeskukset ry:n verkkosivuille kootun työkalupakin joko tarpeelliseksi, melko tarpeelliseksi tai hyvin tarpeelliseksi.

15. Arvioi työsi tueksi laaditun Huoneentaulun (https://www.uusyrityskeskus.fi/wp-content/uploads/2020/04/Korona_apu_neuvojan_huoneentaulu_2_FINAL.pdf) tarpeellisuutta asteikolla 1–5 (0 = en ole käyttänyt, 1 = tarpeeton, 2 = melko tarpeeton, 3 = tarpeellinen, 4 = melko tarpeellinen, 5 = hyvin tarpeellinen)

Vastaajien määrä: 284

0	1	2	3	4	5	Keskiarvo	Mediaani
26,41 %	0,7 %	10,92 %	23,59 %	24,3 %	14,08 %	2,61	3

Neuvojan huoneentaulun merkitys nähtiin vähäisemmäksi työn tukena, mutta edelleen yli 60 prosenttia koki työkalun vähintäänkin tarpeelliseksi.

16. Arvioi työsi kuorimittavuutta ja jaksamistasi koronakriisin aikana kokonaisuutena asteikolla 1–5

(1 = jaksoin todella huonosti, 2 = jaksoin huonosti, 3 = jaksoin kohtalaisesti, 4 = jaksoin hyvin, 5 = jaksoin erinomaisesti)

Vastaajien määrä: 285

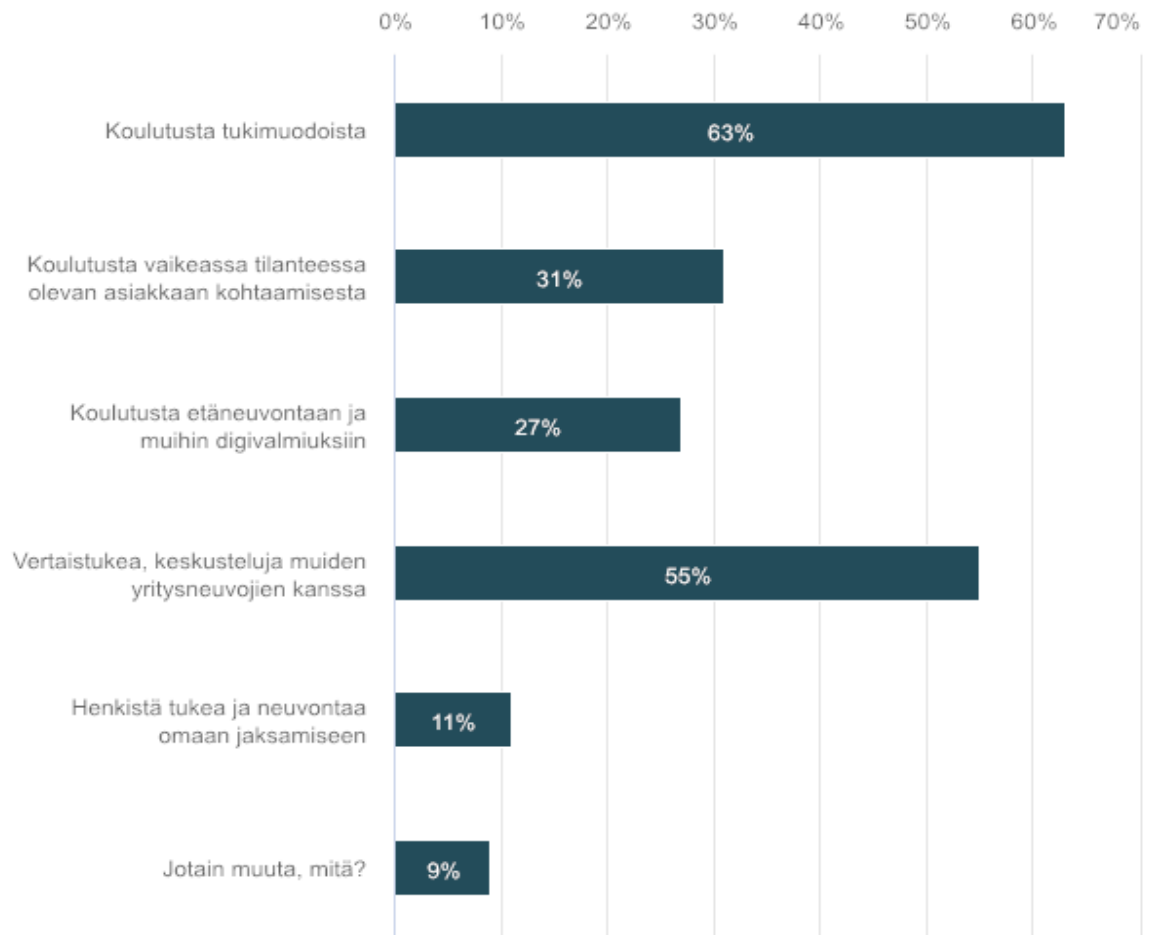
1	2	3	4	5	Keskiarvo	Mediaani
1,05 %	7,02 %	33,68 %	46,32 %	11,93 %	3,61	4

Suurin osa yritysneuvojista arvioi jaksaneensa kohtalaisesti tai hyvin koronakriisin aikana. Jaksamisen koki huonoksi tai erittäin huonoksi alle 10 prosenttia vastaajista.

17. Millaista tukea kaipaisit yritysneuvojan työhösi etenkin koronan tuoman poikkeustilanteen jatkuessa?

Vastaajien määrä: 280, valittujen vastausten lukumäärä: 545

Koronan tuoman poikkeustilanteen jatkuessa työn tueksi kaivattaisiin erityisesti koulutusta tukimuodoista sekä vertaistukea ja keskusteluja toisten yritysneuvojien kanssa. Osa näki tarpeelliseksi myös koulutuksen vaikeassa tilanteessa olevan asiakkaan kohtaamiseen tai etäneuvontaan ja digivalmiuksiin.

Avoimissa vastauksissa nousi esiin muun muassa yhteisen keskustelukanavan tai varmoja vastauksia tarjoavan tahon tuki tulkinnanvaraisissa kysymyksissä. Osa vastaajista kaipasi tukea omalla työpaikallaan, esimerkiksi parempaa johtamista, esimiehen tukea, neuvottelua työsopimusehdoista sekä lisäresursseja. Lisätunteja vuorokauteenkin kaivattiin. Konkreettista apua kaivattiin edelleen mm. tukimuotojen ja jakoperusteiden selventämiseen, tiedotukseen, markkinointiin ja hankehakemuksiin.

18. Vapaa sana – kerro kehittämisajatuksistasi, ruusut - risut

Vastaajien määrä: 76

Kyselyn vapaissa kommentteissa korostui kiitollisuus verkoston tarjoamasta avusta, opastuksesta, vertaistuesta, koulutuksista, työkaluista ja mm. verkkosivuille kootusta ajantasaisesta tiedosta. Yhteistyö koettiin ensiarvoisen tärkeäksi ja tuloksekkaaksi, ja sen merkitys tulevaisuudelle koettiin suureksi. Verkoston yhteistyön jatkuminen myös poikkeustilanteen jälkeen koettiin tärkeäksi ja sitä voitaisiin edelleen tiivistää. Livetapaamistakin kaivattiin, kun sellainen on mahdollinen.

Webinaarit koettiin hyvin tärkeiksi, niistä sai tärkeää faktaa ja oikeaa tietoa. Tosin itse webinaareista tiedottaminen ontui joskus. Tiedon jakaminen lisäsi varmuutta ja mahdollisti tasalaatuisen palvelun eri maakunnissa, yhteiset prosessit helpottivat myös tärkeiden asioiden muistamista neuvontatyössä. Infoihin kaivattiin enemmän ajatustenvaihtoa ja vähemmän valmisteltuja puheenvuoroja.

Kehittämisajatuksukset koskivat myös tässä osiossa pääasiassa tukimuotoja ja niiden hakemista sekä ehtoja. Kriteeristöön kaivataan edelleen selkeyttä ja läpinäkyvyyttä. Joidenkin tukimuotojen hakemista pitäisi helpottaa, hakuprosessien ja alustojen hallintaan toivottiin koulutusta. Asiantuntemuksen ja resurssien turvaamista pidettiin tärkeänä erityisesti kuntarahoituksesta riippuvaisilla toimijoilla, ja alueellinen näkökulma sekä kansainvälisten investointien turvaaminen koko maahan koettiin tärkeäksi.